

Μαριβώ με μέτρο και ένα επίμετρο

Σάββας Πατσαλίδης

Νομίζω πως η παρουσία τόσο σημαντικών θεατρικών σχημάτων στην πόλη— στο πλαίσιο του “Φεστιβάλ της Ένωσης Θεάτρων Ευρώπης” (με οικοδεσπότη το ΚΘΒΕ)—είναι όντως μια μοναδική ευκαιρία όχι μόνο να απολαύσουμε την αφρόκρεμα του ευρωπαϊκού θεάτρου σε κορυφαίες παραγωγές, αλλά και να συγκρίνουμε τα δικά μας εθνικά θεατρικά επιτεύγματα με τα δικά τους. Αντέχουν στη σύγκριση;

Αφήνω τα εκτενέστερα σχόλια για μια άλλη στιγμή και περνώ αμέσως στο πρώτο έργο που είδα, *Φελισί, η επαρχιώτισσα* του Μαριβώ (1688-1763)., από το σπουδαίο θεατρικό σχήμα “Τεάτρ Νασιονάλ Ποπυλαίρ”, με την υπογραφή του επίσης σπουδαίου Ροζέ Πλανσόν, στη σχεδόν άδεια (sic) αίθουσα του “Βασιλικού”, και η οποία θα ήταν εντελώς άδεια, αν δεν προνοούσε το Κρατικό να αφήσει να μπουν μέσα οι “ατέλειες”.

Και εδώ που τα λέμε πώς να πάει ο απλός ο κόσμος; Ποιος διαθέτει έτσι άνετα 15.000 και 10.000 δραχμές να δει μια παράσταση, και μάλιστα με υπότιτλους και με ονόματα που το βέβαιον είναι ότι δεν γνωρίζει; Τέλος πάντων, επί του θέματος.

Το ενδιαφέρον με τον Μαριβώ είναι ότι, αν και συγκαταλέγεται ανάμεσα στους κλασικούς του θεάτρου, μόλις τον 20ό αιώνα το όνομά του θα αποκατασταθεί στις σελίδες της Ιστορίας. Όσο ζούσε, το λεπτεπίλεπτο ψυχολογικό του θέατρο—αυτό το περίεργο μείγμα νεοαστισμού και τεχνικών της κομέντια, με πρωταγωνιστές ερωτοχτυπημένους νέους, λαλίστατους και επιρρεπείς σε διαλογικές φιοριτούρες (γνωστές πια και ως μαριβωντάζ)—δεν ήταν σε θέση να ανταγωνιστεί σε δημοτικότητα τις συγκινήσεις που προκαλούσε η “δακρύβρεχτη κωμωδία” του Λα Σωσέ.

Ειδικά για το έργο που είδαμε στο Φεστιβάλ, πρόκειται για την τελευταία παραγωγή του κορυφαίου γαλλικού θιάσου. Η ιδέα της διασκευής των δύο άγνωστων έργων του γάλλου δραματουργού σε μία ενιαία παράσταση, ανήκει στην ψυχή του “Τεάτρ Νασιονάλ”, τον σκηνοθέτη Πλανσόν, ο οποίος από το 1957 ζει και δημιουργεί στην πόλη Βιγερμπάν.

Όσοι ασχολούνται με την ιστορία της σκηνοθεσίας, θα έχουν υπόψη τους τις εκπληκτικές αναγνώσεις του στον σαιξπηρικό *Ερρίκο τον 4ο*, και τον μολιερικό *Ταρτούφο*. Οι πιο συντηρητικοί συμπατριώτες του θυμούνται ακόμη και εξοργίζονται

με τη σατιρική διακωμώδηση του γαλλικού αριστουργήματος *Λε Σιντ* (με τον τίτλο *Ο τεμαχισμός του Σιντ*, 1969).

Πάντως, βρήκα έκτακτη την ιδέα παρουσίασης των δύο κειμένων μαζί—με το πρώτο, τη *Φελισί*, να λειτουργεί σαν ένα ηθικο-διδακτικό παραμύθι και το άλλο την *Επαρχιώτισσα*, ως μια κλασική κωμωδία. Ο Πλανσόν, αφού εντόπισε τις εγγενείς θεματικές και θεατρικές τους ομοιότητες, κατάφερε να τα δέσει σε μια απόλυτα αρμονική και αλληλοσυμπληρωματική σκηνική πρόταση. Από τη μια, τα ρεαλιστικά στοιχεία με το δικό τους βάθος, και από την άλλη, το παραμύθι με τη δική του μαγεία, να υφαίνουν με τρόπο ευφυή και ξεκαρδιστικό την ιστορία της νεαρής χήρας που ανακαλύπτει τον χωρίς περιορισμούς αισθησιασμό. Στο πάντρεμα αυτό ο Πλανσόν δίνει σκηνική υπόσταση σε έναν κόσμο διχασμένο ανάμεσα στους ηθικούς καταναγκασμούς και την επιθυμία για αγνό έρωτα.

Στο επίπεδο της ρεαλιστικής ιστορίας, αφήνει να φανεί η πονηριά των ανθρώπων και η κακία. Στο πρόσωπο της χήρας ντε λα Τιμποντιέ, που ονειρεύεται τη μεγάλη ζωή στην πόλη, εικονοποιεί την κουταμάρα και τη ματαιοδοξία. Στο πρόσωπο της δήθεν φίλης της, της κυρία Λεπίν, αφήνει να προβληθεί η ραδιουργία και η απάτη.

Αλλά είναι και οι ονειρικές σκηνές που προέρχονται από την παραμυθένια Φελισί (Ευτυχία), εκεί όπου η χήρα ξαναβρίσκει το μικρό της όνομα και φυσικά την αθώα εφηβική ψυχή της. Προσυπογράφοντας το μήνυμα του συγγραφέα, ο σκηνοθέτης δείχνει ότι μόνο σε ένα φανταστικό κόσμο μπορεί να θριαμβεύσει η ηθική.

Το οδοιπορικό της Φελισί και οι διαπλεκόμενες ιστορίες είναι υλικό που παρά την ηλικία του ελάχιστα απέχει από τη σημερινή εποχή, φαίνεται να λέει ο Πλανσόν. Και σήμερα ο κόσμος είναι γεμάτος από Φελισί, έτοιμες να γονατίσουν σε ένα οβάλ γραφείο. Ένας κόσμος γεμάτος από μοδάτα περιοδικά και στήλες αλληλογραφίας, όπου νεαρά κορίτσια ονειρεύονται τη μεγάλη ζωή, τα σαλόνια, τους μεγάλους έρωτες. Τα ήθη και τα έθιμα της κοσμικής κοινωνίας του 20ού αιώνα είναι περίπου τα ίδια, τηρουμένων πάντοτε των αναλογιών. Γι' αυτό, αν ζούσε σήμερα ο Μαριβώ, αυτός ο προσεκτικός παρατηρητής του κόσμου και της ηθικής του, δεν θα χαριζόταν σε τίποτα και σε κανέναν, καταλήγει ο σκηνοθέτης.

Και η απάντησή του σε όλα αυτά είναι μια παράσταση καθαρή και απλή, ακόμη και για τις πιο σύνθετες σκέψεις και εικόνες. Μια παράσταση διανθισμένη με μπρεχτικά ιντερμέδια, για τις ανάγκες της αποστασιοποιημένης θέασης. Είναι γνωστή, άλλωστε, η εμμονή του Πλανσόν να επεξηγεί καθετί που βρίσκεται και κινείται επάνω στη σκηνή.

Όλα έχουν νόημα, το οποίο μπορεί να φτάσει ακέραιο και στον τελευταίο θεατή, αρκεί να υπάρχει το μέτρο.

Άποψη που υπηρέτησαν όλοι σχεδόν οι ηθοποιοί του, χωρίς βέβαια να ισχυριστούμε ότι μας κατέπληξαν με την υποκριτική τους δεινότητα. Απλώς, επαρκείς στον λόγο και την κίνηση, με αρκετά “ψαλιδισμένη” την έφεση προς το στομφάρισμα, μπόρεσαν να εκμεταλλευτούν κάποιες από τις δυνατότητες του μπρεχτικού γκέστους και να κάνουν πιο ευανάγνωστες τις ιδεολογικές και αισθητικές θέσεις τόσο του συγγραφέα όσο και του σκηνοθέτη.

Στο πνεύμα της παράστασης και τα σκηνικά του Τ. Λεπρούστ. Το ίδιο και οι φωτισμοί του Α. Ντιό.

Και δίκην επιμέτρου, δυο λόγια για μια συμπαθητική και καλοδουλεμένη παράσταση ενός άλλου έργου του Μαριβώ, το *Νησί των σκλάβων* που είδαμε σε ένα όντως εντυπωσιακά διαμορφωμένο χώρο στην οδό Χριστοπούλου (ίσως το καλύτερο θεατρικό “υπόγειο” στην πόλη), από ένα καινούριο σχήμα, δημιούργημα της τόλμης και του ενθουσιασμού τεσσάρων αποφοίτων της Δραματικής Σχολής του ΚΘΒΕ, που ακούει στο όνομα “Ακτίς Αελίου”.

Καμιά σοβαρή παραφωνία στο πρώτο σκηνικό ραντεβού τους. Παρά την έλλειψη σκηνοθέτη (το βάρος επωμίσθηκε ο εμπνευστής του όλου εγχειρήματος, Θωμάς Βελισσάρης) βρέθηκαν λύσεις έξυπνες και λειτουργικές, που βοήθησαν ώστε όλοι να παίξουν ως σύνολο, μέσα σε σχέσεις μελετημένες και καταστάσεις στέρεες. Τους ευχόμαστε καλή συνέχεια. Η στήλη θα παρακολουθεί με ενδιαφέρον τις προσπάθειές τους.

Αναφέρουμε τα ονόματα των “θαρραλέων” νέων που επέλεξαν για βάση τους τη Θεσσαλονίκη (κι όχι την Αθήνα): Θ. Βελισσάρης, Θ. Αμοιρίδου, Ι. Κατσαρού, Ν. Ορτετζάτος, και Ι. Σιδηρόπουλος (ο τελευταίος από τη Σχολή Διαμαντόπουλου).

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

27 Μαΐου 2001